ECREG STUDIES
Vol. 13, No. 3, 2020
www.ers.edu.pl
PDF OPEN ACCESS
eISSN 2451-182X

sciendo

ECONOMIC AND REGIONAL STUDIES
STUDIA EKONOMICZNE I REGIONALNE

ISSN 2083-3725 Volume 13, No. 3, 2020

CROSS-BORDER UKRAINIAN–POLISH COOPERATION IN THE SPHERE OF TOURISM

UKRAIŃSKO–POLSKA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA W OBSZARZE TURYSTYKI

Zhanna Buchko[1(A,B,C,D,E,F,G)]

[1]Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
[1]Czerniowiecki Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza, Ukraina

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Study design/
Zaplanowanie badań
B. Data collection/
Zebranie danych
C. Statistical analysis/
Analiza statystyczna
D. Data interpretation/
Interpretacja danych/
E. Manuscript preparation/
Przygotowanie tekstu
F. Literature search/
Opracowanie
piśmiennictwa
G. Funds collection/
Pozyskanie funduszy

Buchko, Z. (2020). Cross-border Ukrainian–Polish cooperation in the sphere of tourism/ Ukraińsko–polska współpraca transgraniczna w obszarze turystyki. *Economic and Regional Studies, 13*(3), p. 271-283. https://doi.org/10.2478/ers-2020-0020

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: M16

Submitted:
June 2020

Accepted:
July 2020

Tables: 7
Figures: 4
References: 25

Summary

Subject and purpose of work: Investigation and statistical analysis of tourism flows and of trends observed in Ukrainian-Polish cross-border tourism. The purpose of the study is aiding further cross-border tourism-related cooperation between Ukraine and Poland.
Materials and methods: Government and commercial statistics sources. Data analysis methods included literary, analytical, comparative, and quantitative methods.
Results: The processes and dynamics of cross-border cooperation between Ukraine and Poland in the field of tourism during 12 years (from 2006 to 2017) have been investigated. The authors analysed data related to tourism flows and determined the primary source-countries of visitors based on the inbound and outbound indicators and the current tourism market trends within this cross-border cooperation.
Conclusions: The main trend in the Ukraine-Poland tourism flow over the last decade is the stabilisation of inbound tourism from Poland to Ukraine and a significant increase in outbound tourism from Ukraine to Poland. In the last few years, it has been driven by Ukraine's focus on Euro-integration.

Keywords: cross-border tourism, cross-border cooperation, Euro-Region, tourism flows

ORYGINALNY ARTYKUŁ NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: M16

Zgłoszony:
czerwiec 2020

Zaakceptowany:
lipiec 2020

Tabele: 7
Rysunki: 4
Literatura: 25

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Przedmiotem pracy jest badanie i analiza statystyczna ruchu turystycznego oraz trendów obserwowanych w ukraińsko-polskiej turystyce transgranicznej. Celem pracy jest wniesienie wkładu w dalszą współpracę pomiędzy Ukrainą i Polską w zakresie turystyki transgranicznej.
Materiały i metody: Publiczne i komercyjne źródła danych statystycznych. Metody analizy danych: bibliograficzna, analityczna, porównawcza i ilościowa.
Wyniki: Przedmiotem analizy były procesy i dynamika w zakresie ukraińsko-polskiej współpracy transgranicznej w obszarze turystyki w okresie dwunastu lat (od 2006 do 2017 r.). W oparciu o wskaźniki przyjazdowe i wyjazdowe oraz bieżące trendy na rynku turystycznym w obrębie współpracy transgranicznej przeanalizowano dane związane z ruchem turystycznym i określono główne kraje, z których pochodzili turyści.
Wnioski: Głównym trendem w zakresie ukraińsko-polskiego ruchu turystycznego w ostatniej dekadzie jest stabilizacja turystyki przyjazdowej z Polski do Ukrainy i znaczący wzrost turystyki wyjazdowej z Ukrainy do Polski. W ostatnich kilku latach motorem napędowym turystyki było dążenie Ukrainy do integracji z Europą.

Słowa kluczowe: turystyka transgraniczna, współpraca transgraniczna, Euroregion, ruch turystyczny

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: *Zhanna Buchko, Department of Geography and Management of Tourism, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsjubynskyi Str., 58012, Chernivtsi, Ukraine; phone: +380506474442; e-mail: zhanna.buchko@gmail.com*

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search; AGRO; Arianta; Baidu Scholar; BazEkon; Cabell's Whitelist; CNKI Scholar; CNPIEC – cnpLINKer; EBSCO-CEEAS; EBSCO Discovery Service; EBSCO-CEEAS; EuroPub; Google Scholar; Index Copernicus ICV 2017-2019: 100,00; J-Gate; KESLI-NDSL; MyScienceWork; Naver Academic; Naviga (Softweco); POL-index; Polish Ministry of Science and Higher Education 2015-2018: 9 points; Primo Central; QOAM; ReadCube; Semantic Scholar; Summon (ProQuest); TDNet; WanFang Data; WorldCat. **Copyright:** © Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Zhanna Buchko. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Introduction

Cross-border collaboration is an important feature of modern-day international relations and an important component of the Ukrainian national policy. The level of tourism-related interactions between Ukraine and Poland grows steadily, calling for a detailed systemic analysis of tourism market tendencies within this specific cross-border cooperation. The importance of characterising tourism trends in the Poland-Ukraine cross-border region is further underlined by the fact that it includes territories of the larger Carpathian Euro-Region (Ukraine – Poland – Slovakia – Hungary – Romania – Moldova), and the Bug River Euro-Region (Ukraine – Poland – Belarus).

Examples of published research on cross-border collaborations in Poland include the Polish-German border tourism analysis by Krätke (2002) and Studzieniecki and Spiriajevas (2019); the Polish-Slovak border tourism study by Buczek-Kowalik and Mitura (2018); and the Polish-Russian border tourism study by Studzieniecki, Palmowski and Korneevetsc (2016). The research literature on cross-border tourism-related cooperation between Ukraine and Poland includes reports from several Polish and Ukrainian authors. Kuzyk and Lytvyn (2012) consider special aspects of utilising the historic-cultural resources of Ukraine-Poland border regions in local tourism. Bilaniuk (2012) describes current state and the international tourism development perspectives within Poland-Ukraine relations; whereas Malska and Bilaniuk (2012) discuss existing problems, prospects, and priorities in the development of tourism in the near-border region. A separate study of the same subject comes from Dumovych (2005) and Gryshko (2011). K. Zychon studies cultural determinants and cross-border cooperation of Poland and Ukraine (Zychon, 2004). A. Miszczuk focuses on international relations within the Poland-Ukraine border regions (Miszczuk, 2002).

The authors' previous study on the subject includes a study of the cross-border tourism dynamics until five years ago, (Buchko, Melenko 2015); in the current paper, the work started in the cited report is continued. A number of critical political, economic, and social changes in Ukraine greatly influenced tourism flows between Poland and Ukraine since that time, such as the ongoing war against the Russian aggression in the eastern part of Ukraine since 2014, the introduction of visa-free travel in 2017, and the coronavirus pandemic in 2020. Unfortunately, State-endorsed statistical reports fail to cover the ongoing events. The types of statistical information on the matter available in the literature make it possible to perform systemic analysis of the Poland-Ukraine tourism only through 2017. The provided overview of the tourism situation between the two countries in 2018 and 2019 is somewhat less comprehensive. Tectonic changes in the travel situation occurred in 2020 with the onset of the COVID-19 pandemic. Tourism flows effectively stopped, and any reasonable prognosis of the future would need to rely

Wstęp

Współpraca transgraniczna stanowi istotny element współczesnych stosunków międzynarodowych i ważny składnik ukraińskiej polityki narodowej. Skala interakcji turystycznych pomiędzy Ukrainą a Polską nieprzerwanie rośnie, stąd powstaje potrzeba systemowej i szczegółowej analizy trendów na rynku turystycznym w obrębie tej konkretnej współpracy transgranicznej. Potrzeba scharakteryzowania trendów w polsko-ukraińskiej turystyce transgranicznej jest tym silniejsza, ponieważ obejmuje ona terytoria większego Euroregionu Karpackiego (Ukraina – Polska – Słowacja – Węgry – Rumunia – Mołdawia) oraz Euroregionu Bug (Ukraina –Polska – Białoruś).

Przykłady opublikowanych badań na temat współpracy transgranicznej w Polsce obejmują analizę turystyki polsko-niemieckiej autorstwa Krätke (2002) i Studzienieckiego oraz Spiriajevasa (2019); polsko-słowackiej autorstwa Budzek-Kowalica i Mitury (2018); polsko-rosyjskiej autorstwa Studzienieckiego-Palmowskiego-Korneevetsca (2016). Literatura badawcza dotycząca współpracy w zakresie turystyki transgranicznej pomiędzy Ukrainą a Polską obejmuje raporty kilku autorów polskich i ukraińskich. Kuzyk i Lytvyn (2012) zajmują się szczególnymi aspektami wykorzystania zasobów historyczno-kulturowych ukraińsko-polskich regionów przygranicznych na potrzeby lokalnej turystyki. Bilaniuk (2012) opisuje obecną sytuację i perspektywy rozwoju turystyki międzynarodowej w obrębie relacji polsko-ukraińskich, zaś Malska i Bilaniuk (212) omawiają obecne problemy, perspektywy i priorytety w rozwoju turystyki rejonu przygranicznego. Inne badanie poświęcone tej samej tematyce opracowali Dumovych (2005) i Gryshko (2011). K. Zychon bada czynniki kulturowe i współpracę transgraniczną Polski i Ukrainy (Zychon, 2004). A. Miszczuk skupia się na stosunkach międzynarodowych pomiędzy regionami przygranicznymi Polski i Ukrainy (Miszczuk, 2002).

Nasza dotychczasowa praca na ten temat obejmuje badanie dynamiki turystyki transgranicznej w okresie kończącym się przed pięciu laty, (Buczko-Melenko 2015); niniejsza praca stanowi kontynuację cytowanego raportu. Kluczowe zmiany polityczne, gospodarcze i społeczne, które zaszły na Ukrainie od czasu poprzedniego badania znacząco wpłynęły na ruch turystyczny pomiędzy Polską i Ukrainą. Należą do nich: trwająca od 2014 r. wojna przeciw rosyjskiej agresji we wschodniej części kraju, zniesienie wiz w 2017 r. i pandemia koronawirusa w 2020 r. Niestety publiczne opracowania statystyczne są opóźnione względem bieżących wydarzeń. Charakter informacji statystycznych na ten temat w literaturze pozwala nam na przeprowadzenie systemowej analizy turystyki polsko-ukraińskiej jedynie do roku 2017. Dla lat 2018 i 2019 prezentujemy nieco mniej kompleksowy ogląd sytuacji w turystyce pomiędzy dwoma państwami. Olbrzymia zmiana w zakresie podróży zaszła w 2020 r., w cieniu pandemii koronawirusa. Ruch turystyczny właściwie zamarł, a wszelkie rozsądne prognozy muszą opierać się na analizie sytuacji epidemiologicznej i postępach w farmakologii, które to

on the analysis of the epidemiological situation and pharmacological developments, either being outside of the scope of this paper.

The foundation of the collaboration on tourism between the two countries is described in the "Polish-Ukrainian Strategy of Cooperation for 2007–2015". This strategy document states that Ukrainian-Polish cross-border region is rich in high-value natural and cultural resources, opening vast opportunities for growth in tourism and recreational activities. A section of the strategy document identifies tourism as one of the priority directions in the inter-country cooperation (Priority Number 3, „Supporting the development of tourism and preservation of cultural heritage"). The authors hope that their work will contribute to understanding of strategic opportunities and potential hazards related to the subject, aiding future cross-border collaboration between Ukraine and Poland.

The subject of the study is cross-border Ukrainian-Polish cooperation in the sphere of tourism. The purpose of the study is to utilise the tourism-related statistics to establish the key properties and tendencies in the Ukraine-Poland cross-border tourism.

Materials and methods

This study is based on analysing data sources of government and commercial statistics: official studies, evaluation reports, programme documents, website data, and promotional materials. These sources help the authors outline the framework for discussing the relationship between cross-border cooperation and tourism development. The primary focus of the study is on the cross-border tourism projects centered in Lviv, Volhynia and Transcarpathian regions in Ukraine and the Lubelskie and Podkarpackie Voivodeships in Poland.

The land component (as opposed to the air component) of Ukrainian-Polish tourism flows passes through the territories of Lviv, Volhynia, and Transcarpathian administrative regions in Ukraine and the Lubelskie and Podkarpackie Voivodeships in Poland. These regions share centuries of common history of parallel cultural and technical evolution within the First Polish Republic (*Rzeczpospolita)* and then the Austro-Hungarian Empire before World War I and the Second Polish Republic until the end of World War II. A notable consequence of such geographic proximity and common history is the similarity of the traditional architecture across these regions. It is exhibited both in the village building designs seen in numerous open-air museums, such as wooden churches and traditional peasant houses, and in buildings encountered in townships and larger cities. Parallels in architectural designs within cities such as Lviv, Lutsk, Lublin, and Rzeszów span all structure levels: palaces, castles, temples, large residential buildings, and monuments of Gothic and Baroque architecture. Historic centres of all named cities are included in state-protected cultural-historic heritage programmes. These cultural similarities between

tematy pozostają poza zakresem tematycznym niniejszej pracy.

Fundament współpracy turystycznej pomiędzy oboma krajami opisuje „Polsko-ukraińska strategia współpracy transgranicznej na lata 2007–2015". Wspomniany dokument strategiczny stwierdza, że ukraińsko-polski region transgraniczny jest bogaty w wartościowe zasoby naturalne i kulturowe, co otwiera ogromną szansę rozwoju dla turystyki i rekreacji. Dokument określa turystykę jako jeden z priorytetowych kierunków współpracy między krajami (Priorytet nr 3 „Wspieranie rozwoju turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego"). Mamy nadzieję, że nasza praca przyczyni się do lepszego zrozumienia strategicznych szans i potencjalnych zagrożeń związanych z tym tematem, sprzyjając przyszłej współpracy transgranicznej między Ukrainą a Polską.

Tematem badania jest transgraniczna współpraca ukraińsko-polska w obszarze turystyki. Celem badania jest wykorzystanie danych statystycznych dotyczących turystyki w celu ustalenia kluczowych cech i tendencji w transgranicznej turystyce ukraińsko-polskiej.

Materiały i metody

Praca oparta jest o analizę publicznych i komercyjnych źródeł danych statystycznych: badania publiczne, raporty z ocen, dokumenty programowe, dane ze stron internetowych i materiały promocyjne. Źródła te pozwalają nam nakreślić ramy dla omówienia relacji pomiędzy współpracą transgraniczną a rozwojem turystyki. Skupiamy się przede wszystkim na projektach związanych z turystyką transgraniczną dotyczących obwodu lwowskiego, wołyńskiego i zakarpackiego na Ukrainie oraz województwa lubelskiego i podkarpackiego w Polsce.

Komponent lądowy (w odróżnieniu od komponentu lotniczego) ukraińsko-polskiego ruchu turystycznego przechodzi przez obwód lwowski, wołyński i zakarpacki na Ukrainie oraz województwo lubelskie i podkarpackie w Polsce. Regiony te łączą stulecia wspólnej historii równoległego rozwoju kulturowego i technicznego w obrębie Rzeczpospolitej, a następnie Austro-Węgier do wybuchu I Wojny Światowej oraz II Rzeczypospolitej, która istniała do końca II Wojny Światowej. Istotnym skutkiem geograficznej bliskości i wspólnej historii jest podobieństwo zabytkowej architektury we wszystkich wymienionych regionach. Podobieństwa widoczne są zarówno w wyglądzie zabudowań wiejskich, które można zobaczyć w wielu lokalnych skansenach, takich jak drewniane kościoły i tradycyjne domy chłopskie, jak i w budynkach miasteczek i dużych miast. Podobieństwa architektoniczne w takich miastach, jak Lwów, Łuck, Lublin i Rzeszów dotyczą wszystkich rodzajów budowli: pałaców, zamków, świątyń, dużych budynków mieszkalnych, a także zabytków architektury gotyckiej i barokowej. Historyczne centra wszystkich tych miast objęto ochroną prawną w ramach państwowych programów dziedzictwa kulturowego. Te

the two regions inspire religious and cultural & educational tourism, while the common past may inspire ethnic-cultural and nostalgic tourism. Access to the neighbouring country is generally convenient, with eight automobile and eight railway international entry points available along the 542 km-long border between Ukraine and Poland.

Below, there is a list and analysis of the key statistics related to tourism flows and tourism trends in Ukraine-Poland cross-border regions.

Ukraine–Poland: outbound tourism

The tourism flows between Poland and Ukraine are primarily determined by the common history of the two countries and several other factors like having a common border, frequent family ties between citizens of the two countries, and the demand for the "new and unknown." Poland also serves as an intermediary country for Ukraine's initial integration into the EU, which means that on the way to Ukraine's accession to the European community, Poland represents Ukraine's interests and takes an active part in improving all aspects of Ukraine's State policy, including in the sphere of tourism.

Ever since Poland signed the Schengen agreement and abolished passport and customs control at its border with EU countries in 2008, the Polish Border Service records the movement of people and vehicles only at non-EU borders, namely, at points of intersection with Russia, Belarus, and Ukraine, and partly at air and sea crossings (Beydyk, 2002).

Among the visitors to Poland from other EU countries, the highest number of tourist arrivals was from the following six countries: the United Kingdom – 321 200, Germany – 165 200, Ireland – 102 000, the USA – 95 200, Israel – 63 100, and Lithuania – 49 900. The largest number of crossings of the Polish border by foreign tourists is observed at its border with Ukraine – 5 372 800, 49.9% of all arrivals; then at its border with the Republic of Belarus – 3 647 600; and at the border with the Russian Federation – 68 000 (6.2%). Most often, foreigners used the Medyka border crossing – 1 786 400; 33.2% of all crossings at the Ukrainian-Polish border in 2013, followed by Korczowa with 1 089 700 crossings ("Turystyka", 2013).

Among the countries most visited by Ukrainians in the last few years, Poland has been the undisputed leader, accounting for almost 40% of all outbound tourism flow. In Table 1 and Figure 1, the authors quote the total number of yearly visitors from Ukraine to Poland and the fraction of those who travelled with a stated purpose of being a tourist during 2006-2017. In Table 2 and Figure 2, there are the key descriptive indicators of organised tourism during this period. One can see that the tourism flow during these twelve years underwent significant changes from its maximum value in 2007 to the minimal value in 2017. The share of organised trips ranged from 11.8% (in 2008) to 0.05% (in 2017), whereas traditionally, outbound tourism flow is dominated by private tourism, whose share in 2017 was 99.9%.

kulturowe punkty styczne pomiędzy regionami stanowią inspirację do turystyki religijnej i kulturalno -edukacyjnej, a wspólna historia może zachęcać do turystyki etniczno-kulturowej i nostalgicznej. Połączenia pomiędzy krajami są dość dogodne: granica między Polską a Ukrainą o długości 542 km obejmuje osiem przejść drogowych i osiem kolejowych.

Poniżej wymieniamy i analizujemy kluczowe statystyki dotyczące ruchu turystycznego i trendów w turystyce w regionach przygranicznych Ukrainy i Polski.

Ukraina–Polska: turystyka wyjazdowa

Ruch turystyczny pomiędzy Polską i Ukrainą wynika głównie ze wspólnej historii obu państw i kilku innych czynników, takich jak posiadanie wspólnej granicy, często występujące więzy rodzinne pomiędzy obywatelami obu krajów oraz potrzeba poznania tego, co „nowe i nieznane", Polska jest też dla Ukrainy pośrednikiem na wczesnym etapie integracji z Unią Europejską, co oznacza, że na drodze do akcesji reprezentuje interes Ukrainy i bierze aktywny udział w usprawnianiu aspektów ukraińskiej polityki krajowej, w tym w sferze turystyki.

Od czasu dołączenia Polski do strefy Schengen i likwidacji kontroli paszportowej i celnej na jej granicach z państwami UE w 2008 r., polska Straż Graniczna rejestruje ruch osób i pojazdów tylko na granicach zewnętrznych UE, czyli z Rosją, Białorusią i Ukrainą oraz częściowo na przejściach powietrznych i morskich (Beydyk, 2002).

Wśród osób przybywających do Polski z innych państw UE, największa liczba turystów pochodziła z następujących sześciu państw: Wielka Brytania – 321 200, Niemcy – 165 200, Irlandia – 102 000, USA – 95 200, Izrael – 63 100, Litwa– 49 900. Największą liczbę przekroczeń granicy polskiej przez zagranicznych turystów obserwuje się właśnie na granicy z Ukrainą – 5 372 800, co stanowi 49,9% wszystkich przybywających; w dalszej kolejności z Białorusią – 3 647 600; oraz z Rosją – 68 000 (6,2%). Cudzoziemcy korzystali głównie z przejścia granicznego w Medyce – 1 786 400 (33,2%) wszystkich przekroczeń granicy ukraińsko-polskiej w 2013 r., a następnie w Korczowej – 1 089 700 przekroczeń ("Turystyka", 2013).

Polska jest niekwestionowanym liderem wśród krajów najchętniej odwiedzanych przez Ukraińców i odpowiada za niemal 40% całego turystycznego ruchu wyjazdowego. W tabeli 1 i rysunku 1 podano całkowitą liczbę osób przybywających z Ukrainy do Polski rocznie oraz udział tych, którzy określili motywację swojej podróży jako turystyczną w okresie 2006-2017. W tabeli 2 i rysunku 2 zaprezentowano kluczowe wskaźniki opisowe zorganizowanej turystyki w tym okresie. Widoczne są istotne zmiany w ruchu turystycznym w omawianym dwunastoletnim okresie, od wartości maksymalnej w 2007 r. do minimalnej w roku 2017. Udział wycieczek zorganizowanych wahał się od 11,8% (w 2008 r.) do 0,05% (w 2017 r.), a turystyczny ruch wyjazdowy tradycyjnie zdominowany jest przez turystykę prywatną, której udział w 2017 r. wyniósł 99,9%.

Table 1. Dynamics of outbound tourist visitors from Ukraine to Poland (2006–2017)
Tabela 1. Dynamika turystyki wyjazdowej z Ukrainy do Polski (2006–2017)

Year/ Rok	Total number of Ukrainians who visited Poland/ Całkowita liczba obywateli Ukrainy, którzy odwiedzili Polskę	Tourists from Ukraine who visited Poland/ Turyści z Ukrainy, którzy odwiedzili Polskę	Fraction/ Udział
2006	4,609,238	62,251	1.35
2007	4,380,264	431,816	9.86
2008	2,245,876	265,094	11.80
2009	2,954,199	112,259	3.80
2010	3,999,602	85,627	2.14
2011	5,102,885	113,590	2.23
2012	5,765,184	69,578	1.21
2013	6,991,778	31,905	0.46
2014*	7,657,021	10,878	0.14
2015*	9,505,713	10,346	0.11
2016*	10,111,086	9,436	0.09
2017*	9,990,978	5,059	0.05

* Excluding the temporarily occupied territories of the Autonomic Republic of Crimea, the City of Sevastopol and the war zone in Donbas./ Nie uwzględnia okupowanych terytoriów Autonomicznej Republiki Krymu, miasta Sewastopol i strefy konfliktu w Donbasie.
Note: All tables and figures, unless noted otherwise, are directly based on the reports of the State Statistics Service of Ukraine ("Derzhavna sluzhba", 2020)./
Uwagi: Wszystkie tabele i ryciny, o ile nie podano inaczej, zostały bezpośrednio zaczerpnięte z raportów Urzędu Statystycznego Ukrainy („Derzhavna sluzhba", 2020).

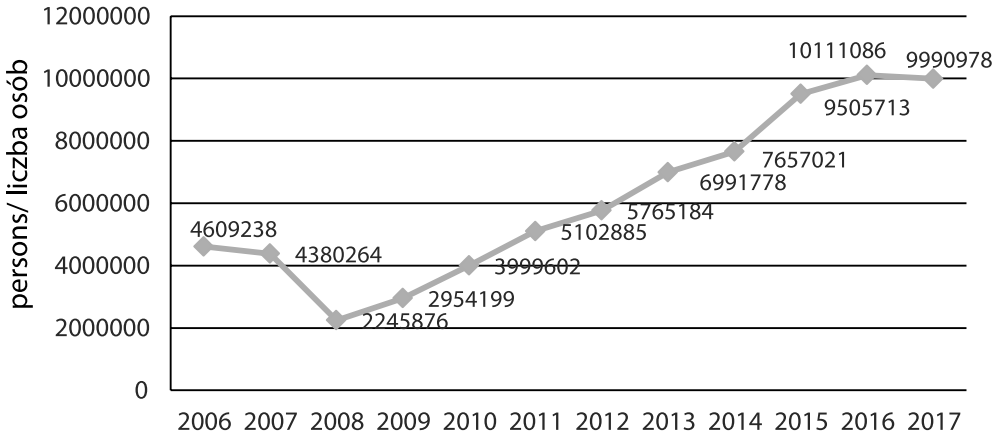

Figure 1. Dynamics of outbound tourist visitors from Ukraine to Poland
Rysunek 1. Dynamika turystyki wyjazdowej z Ukrainy do Polski (2006–2017)

Table 2. Tourists and visitors from Ukraine to Poland
Tabela 2. Turyści i osoby przyjeżdżające z Ukrainy w Polsce

Type of travel/ Rodzaj podróży	2015	2016	Change/ Zmiana 2016/2015	2017	Change/ Zmiana 2017/2016
Business and government/ Biznesowa lub urzędowa	103,463	105,072	+1,609	1,789	-103,283
Organised/ Zorganizowana	10,346	9,436	-910	5,059	-4,377
Private/ Prywatna	9,391,904	9,996,578	+604,674	9,984,130	-12,448

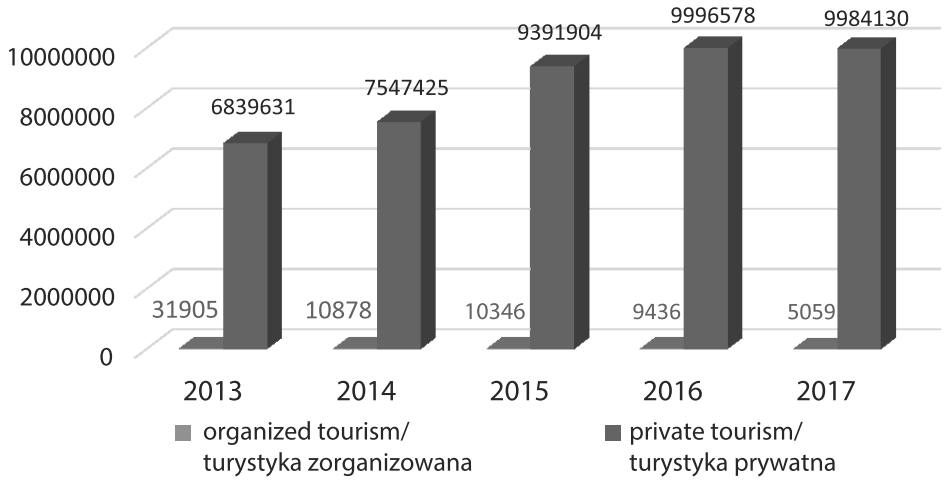

Figure 2. Number of tourists and other visitors from Ukraine to Poland
Rysunek 2. Liczba turystów i innych osób przyjeżdżających z Ukrainy w Polsce

Ukraine–Poland: inbound tourism

The Poland-to-Ukraine travel direction tourism flow is notable for its volatility during the observation period. The maximum was observed in 2007 and 2008 when 4.4 and 5.2 million Poles, respectively, visited Ukraine (Table 3).

Ukraina–Polska: turystyka przyjazdowa

Kierunek ruchu turystycznego z Polski na Ukrainę cechował się dużą zmiennością w okresie obserwacji. Maksymalne wartości zaobserwowano w 2007 i 2008 r., kiedy Ukrainę odwiedziło odpowiednio 4,4 i 5,2 mln Polaków (Tabela 3).

Table 3. Dynamics of inbound tourist visitors from Poland to Ukraine (2006–2017)
Tabela 3. Dynamika turystyki przyjazdowej z Polski do Ukrainy (2006–2017)

Year/ Rok	The number of visitors from Poland to Ukraine in one year/ Liczba przybywających z Polski na Ukrainę w ciągu roku	Tourists from Poland who visited Ukraine/ Turyści z Polski, którzy odwiedzili Ukrainę	Fraction/ Udział
2006	3979453	133906	3.36
2007	4430140	151079	3.41
2008	5242980	310573	5.92
2009	2546132	162097	6.37
2010	2089647	143757	6.88
2011	1720104	137445	7.99
2012	1404086	56476	4.02
2013	1259209	17908	1.42
2014*	1123945	266	0.02
2015*	1156011	97	0.01
2016*	1195163	132	0.01
2017*	1144249	207	0.02

* Excluding the temporarily occupied territories of the Autonomic Republic of Crimea, the City of Sevastopol and the war zone in Donbas./ Nie uwzględnia okupowanych terytoriów Autonomicznej Republiki Krymu, miasta Sewastopol i strefy konfliktu w Donbasie.

The global economic recession that started in 2008 dealt a serious blow to all services sectors of local economy including tourism. The following year, the inbound flow tourism flow to Ukraine dropped sharply, including a factor of two decrease in the number of visitors from Poland. The decline continued for several years, slowing in 2012, most likely because

Globalny kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w 2008 r. zadał poważny cios całemu sektorowi usług lokalnej gospodarki, w tym turystyce. W kolejnym roku ruch przyjazdowy na Ukrainę gwałtownie spadł, a w przypadku osób przyjeżdżających z Polski aż dwukrotnie. Spadki trwały przez kilka kolejnych lat i wyhamowały w 2012 r. prawdopodobnie

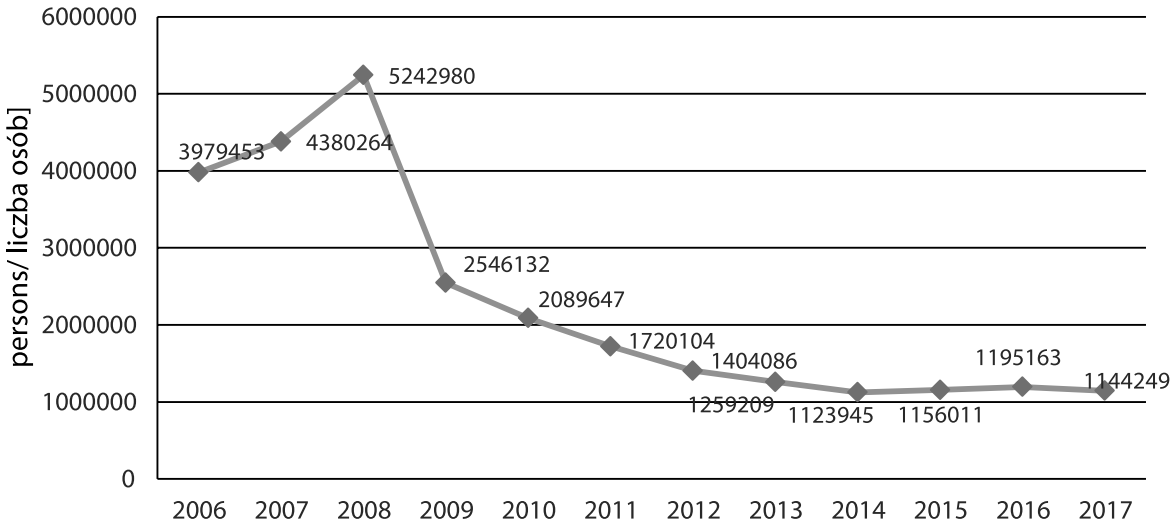

Figure 3. Dynamics of inbound tourist visitors from Poland in Ukraine
Rysunek 3. Dynamika turystyki przyjazdowej z Polski do Ukrainy

of the football Euro Cup that was held jointly in the two countries that year. An interesting observation can be made regarding 2014, when the Russian aggression in Ukraine started and continued: during these years, inbound tourism from most countries dropped, whereas the number of tourists coming to Ukraine from Poland was stable and, in 2015 and 1016, exhibited a slight growth. This phenomenon is clearly related to the fact that most destinations for Polish tourists are in the war-free Western Ukraine.

Private tourism predominates in the visits from Poland to Ukraine, which accounted for 99.9% of total arrivals in 2017. It is followed by the tourism for cultural and sports exchange and religious tourism (Table 4, Figure 4.). There has been a trend of increasing immigration from Poland to Ukraine and arrivals for study purposes.

w związku z organizacją piłkarskich Mistrzostw Europy, które odbywały się w obu krajach. Ciekawe wnioski można wyciągnąć w oparciu o dane począwszy od roku 2014, gdy rozpoczęła się rosyjska agresja na Ukrainie: w tych latach turystyka przyjazdowa z większości krajów spadła, natomiast liczba osób przybywających z Polski na Ukrainę utrzymywała się na stabilnym poziomie, a w 2015 i 2016 r. nawet nieznacznie rosła. Zjawisko to wyraźnie wiąże się z faktem, że większość miejsc docelowych, do których podróżowali polscy turyści znajduje się w niedotkniętej wojną Ukrainie zachodniej.

Wśród polskich turystów odwiedzających Ukrainę dominuje turystyka prywatna, która odpowiada za 99,9% wszystkich przekroczeń granicy w 2017 r. W dalszej kolejności można wymienić turystykę w związku z wymianą kulturową i sportową lub turystykę religijną (Tabela 4, Rysunek 4). Następuje wzrost imigracji z Polski na Ukrainę, rośnie też liczba osób przybywających w celach edukacyjnych.

Table 4. Tourists and visitors from Poland to Ukraine
Tabela 4. Liczba turystów i osób przybywających z Polski do Ukrainy

Type of travel	2015	2016	Change/ Zmiana 2016/2015	2017	Change/ Zmiana 2017/2016
Business and government/ Biznesowa lub urzędowa	325	96	-229	305	+209
Organised/ Zorganizowana	97	132	+35	207	+75
Private/ Prywatna	1,147,736	1,194,097	46,361	1,143,070	-51,027
Exchange: culture, sports, religion, etc./ Wymiana: kulturalna, sportowa, religijna itd.	7,841	255	-7,586	436	+181
Immigration/ Imigracja	7	582	+575	56	-526
Learning/ Kształcenie	3	1	-2	175	+174
Employment/ Zatrudnienie	2	-	+2	-	-

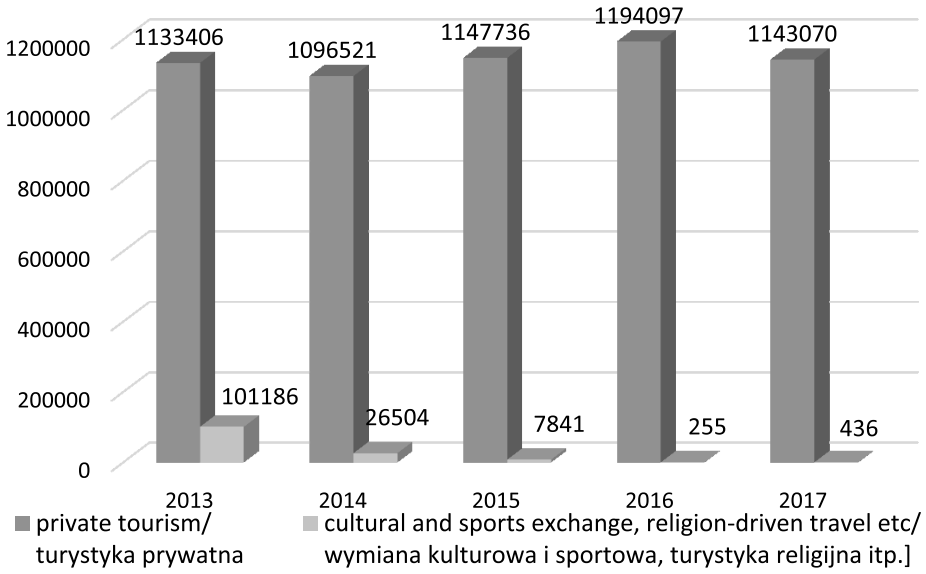

Figure 4. Number of tourists and other visitors from Poland to Ukraine
Rysunek 4. Liczba turystów i innych przybywających z Polski do Ukrainy

Ukrainian–Poland tourism flows in 2018-2019

The format of monitoring tourism statistics in Ukraine changed in 2018, thus preventing the authors from performing the same analysis as for 2017 and earlier. According to the State Statistical Services, in 2018-19, Poland remained the number one outbound tourism destination for Ukraine, accepting 10 mln and 9.9 mln visitors in these two years. The number of inbound tourists from Poland also grew, from 1 mln in 2018 to 2.4 mln in 2019.

The border crossings 2019 increased for air, train and bus travel, while decreasing for private automobile travel. The air travel numbers were growing most noticeably. The number of Ukrainian tourists that flew commercially between the two countries grew from 204 thousand in 2017 to 414 thousand in 2018 to 700 thousand in 2019. The overall number of land-border crossings between the two countries remained stable. The Ukraine-Poland border was the busiest portion of the national land border for both countries, with over 20 million border crossings via relatively small number of check points, with about half of the crossings by residents of near-border regions. The authors believe that this level will not grow significantly in the near future, as it is likely close to saturation, so having more travellers at the same number of checkpoints will only increase the wait time, reducing the travel appeal.

As a part of quarantine measures related to the COVID-19 pandemic, Poland and Ukraine closed some of the checkpoints for tourist traffic, as global leisure travel paused.

Ruch turystyczny między Ukrainą i Polską w latach 2018-2019

Forma monitorowania statystyk w zakresie turystyki na Ukrainie uległa zmianie w 2018 r., co sprawia, że niemożliwe jest przeprowadzenie takiej samej analizy, jak dla roku 2017 i lat wcześniejszych. Według Urzędu Statystycznego Ukrainy, w latach 2018-19 Polska pozostawała głównym miejscem docelowym turystyki wyjazdowej z Ukrainy, przyjmując w tych dwóch latach odpowiednio 10 mln i 9,9 mln odwiedzających. Liczba turystów przyjeżdżających z Polski również wzrosła z 1 mln w 2018 r. do 2,4 mln w 2019 r.

W 2019 r. liczba przekroczeń granicy w ramach podróży lotniczych, kolejowych i autobusowych wzrosła, natomiast spadła jeśli chodzi o podróże prywatnymi samochodami. Najwyraźniejszy wzrost można było zaobserwować w zakresie podróży lotniczych. Liczba turystów ukraińskich, którzy korzystali z komercyjnych lotów pomiędzy oboma krajami wzrosła z 204 tys. w 2017 r. do 414 tys. w 2018 r. i 700 tys. w 2019 r. Ogólna liczba przekroczeń granicy lądowej pomiędzy krajami pozostawała na stabilnym poziomie. Granica ukraińsko-polska generowała największy ruch spośród wszystkich granic lądowych obu krajów, przy ponad 20 mln przekroczeń, które były rozłożone na względnie niewielką liczbę przejść, przy czym około połowa z nich dotyczyła mieszkańców regionów przygranicznych. Sądzimy, że liczba ta nie wzrośnie znacząco w najbliższej przyszłości, ponieważ najprawdopodobniej jest bliska punktu nasycenia, jako że większa liczba podróżnych przy tej samej liczbie przejść wydłuży tylko czas oczekiwania, obniżając atrakcyjność samej podróży.

W ramach kwarantanny spowodowanej pandemią COVID-19, Polska i Ukraina zamknęły część przejść dla ruchu turystycznego w dobie zatrzymania tego rodzaju mobilności na świecie.

Ukraine-Poland cross-border programmes

Cross-border co-operation programmes under the European Neighbourhood and Partnership Instrument 2007–2013 (ENPI) and European Neighbourhood Instrument (ENI) 2014–2020 foresee regional co-operation between partner countries and EU Member States, both on land borders and within the marine basins.

The study of the priorities of cross-border cooperation programmes has shown that in the 2014-2020 programme period there has been a shift in focus on security issues in the region. This comes as the consequence of intensifying efforts by the EU Member States to solve the problems of refugees and international terrorism. Despite tighter security measures, promotion of local culture and protection of historical heritage remained the priorities for growth, since the preservation of territorial cultural identities is an important aspect of EU regional policy.

Ukraińsko-polskie programy transgraniczne

Programy współpracy transgranicznej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa 2007-2013 (ENPI) i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (ENI) 2014-2020, przewidują współpracę regionalną pomiędzy państwami partnerskimi a państwami członkowskimi UE, zarówno na granicach lądowych, jak i w obrębie basenów morskich.

Badanie priorytetów programów współpracy transgranicznej pokazało, że w okresie programowania 2014-2020 doszło do zmiany percepcji kwestii bezpieczeństwa w regionie. Jest to konsekwencją nasilających się wysiłków państw członkowskich UE zmierzających do rozwiązania problemów uchodźców i międzynarodowego terroryzmu. Pomimo bardziej restrykcyjnych środków bezpieczeństwa, promowanie lokalnej kultury i ochrona dziedzictwa historycznego pozostają priorytetami rozwoju, jako że zachowanie terytorialnej tożsamości kulturowej stanowi ważny aspekt unijnej polityki regionalnej.

Table 5. Cross-Border cooperation programmes in 2007-2013 and 2014-2020: Poland, Ukraine, Belarus
Tabela 5. Programy współpracy transgranicznej w latach 2007-2013 i 2014-2020: Polska, Ukraina, Białoruś

<table>
<tr><th colspan="2">The Cross-border Cooperation (CBC) Programme Poland-Belarus-Ukraine/
Program Współpracy Transgranicznej (PWT) Polska-Białoruś-Ukraina</th></tr>
<tr><th>2007–2013</th><th>2014–2020</th></tr>
<tr><td colspan="2">in Poland/ w Polsce:
• core area subregions: Krośnieński and Przemyski (in the Podkarpackie Voivodeship), Białostocki, Łomżyński and Suwalski (in the Podlaskie voivodeship), Bialski and Chełmsko-Zamojski sub-regions (in the Lubelskie voivodeship), Ostrołęcko-Siedlecki sub-region (in the Mazowieckie voivodeship)/ główne subregiony: krośnieński i przemyski (w województwie podkarpackim), białostocki, łomżyński i suwalski (w województwie podlaskim), bialski i chełmsko-zamojski (w województwie lubelskim), ostrołęcko-siedlecki (w województwie mazowieckim);
• adjoining regions: Rzeszowski and Tarnobrzeski subregions (in the Podkarpackie voivodeship); Puławski and Lubelski subregions (in the Lubelskie voivodeship)/ regiony sąsiednie: rzeszowski i tarnobrzeski (w województwie podkarpackim); puławski i lubelski (w województwie lubelskim);
in Belarus/ na Białorusi:
• core area: Grodno and Brest oblasts/ główny obszar: obwód grodzieński i brzeski;
• adjoining regions: Minsk Oblast (including the city of Minsk) and Gomel Oblast/ regiony sąsiednie: obwód miński (wraz z miastem Mińsk) i homelski;
in Ukraine/ na Ukrainie:
• core area: Lvivska, Volynska, Zakarpatska oblasts/ główny obszar: obwód lwowski, wołyński i zakarpacki;
• adjoining regions: Rivnenska, Ternopilska and Ivano-Frankivska oblasts/ regiony sąsiednie: obwód rówieński, tarnopolski i iwanofrankiwski</td></tr>
<tr><td>Priorities/ Priorytety:
1. Increasing competitiveness of the near-border regions/ Podniesienie konkurencyjności regionów przygranicznych.
2. Improving quality of life/ Poprawa jakości życia
3. Institutional cooperation and supporting tourism-related community initiatives/ Współpraca instytucjonalna i wspieranie wspólnych inicjatyw związanych z turystyką</td><td>Thematic Objectives and their priorities/ Cele tematyczne i ich priorytety:
HERITAGE/ DZIEDZICTWO
• Priority 1.1 Promotion of local culture and history/ Priorytet 1.1 Promocja kultury lokalnej i historii
• Priority 1.2 Promotion and preservation of natural heritage/ Priorytet 1.2 Promocja i zachowanie dziedzictwa naturalnego
ACCESSIBILITY/ DOSTĘPNOŚĆ
• Priority 2.1 Improvement and development of transport services and infrastructure/ Priorytet 2.1 Poprawa i rozwój usług transportowych i infrastruktury
• Priority 2.2 Development of ICT infrastructure/ Priorytet 2.2 Rozwój infrastruktury technologii informacyjno-komunikacyjnych
SECURITY/ BEZPIECZEŃSTWO
• Priority 3.1 Support to the development of health protection and social services/ Priorytet 3.1 Wsparcie dla rozwoju ochrony zdrowia i usług socjalnych
• Priority 3.2 Addressing common security challenges/ Priorytet 3.2 Podejmowanie wspólnych wyzwań związanych z bezpieczeństwem
BORDERS/ GRANICE
• Priority 4.1 Support to border efficiency and security/ Priorytet 4.1 Wsparcie dla efektywności i bezpieczeństwa granic
• Priority 4.2 Improvement of border management operations, customs and visa procedures/ Priorytet 4.2 Poprawa operacji zarządzania granicami, procedur celnych i wizowych</td></tr>
</table>

Source: Cross-Border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020 ("Cross-Border Cooperation Programme", 2020).
Źródło: Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 („Program Współpracy Transgranicznej", 2020).

During the 2007–2013 TCS programme period, the most funding (186.2 mln euro) was allocated to the Ukraine – Poland – Belarus programme and the least (17.3 mln euro) was allocated to the Black Sea basin programme. Funding for the Ukraine – Poland – Belarus and Ukraine – Romania – Moldova programmes has been increased in the course of the project implementation. For the Black Sea Basin and Ukraine-Hungary-Slovakia-Romania programmes, the amount of planned funding increased in 2014–2020 when compared to 2007–2013. There are two separate programmes (Ukraine-Romania and Ukraine-Moldova) in the 2014–2020 programme period while in 2007–2013 there was only one (Ukraine-Romania-Moldova) (Table 6).

W okresie programowania 2007-2013 największa kwota finansowania (186,2 mln euro) została przeznaczona na program Ukraina-Polska-Białoruś, a najmniejsza (17,3 mln euro) na program dla basenu Morza Czarnego. Finansowanie dla programów Ukraina-Polska-Białoruś i Ukraina-Rumunia-Mołdawia zostało zwiększone w toku realizacji projektu. W przypadku programów dla basenu Morza Czarnego i Ukraina-Węgry-Słowacja-Rumunia, kwota planowanego finansowania wzrosła w latach 2014–2020 w porównaniu z latami 2007–2013. Istnieją dwa oddzielne programy (Ukraina-Rumunia i Ukraina -Mołdawia) dotyczące okresu programowania 2014-2020, natomiast w okresie 2007-2013 był tylko jeden (Ukraina-Rumunia-Mołdawia) (Tabela 6).

Table 6. Financial aspects of cross-border cooperation programmes [mln euro]
Tabela 6. Aspekty finansowe programów współpracy transgranicznej [mln euro]

Cross-border programme/ dło: Urząd Statystyczny Ukrainy („Derzhavna sluzhba", 2020).	**Planned financing in 2007–2013, mln €/ Planowane finansowanie w latach 2007–2013, mln €**	**Actual financing in 2007–2013, mln €/ Faktyczne finansowanie w latach 2007–2013, mln €**	**Planned financing in 2014–2020, mln €/ Planowane finansowanie w latach 2014-2020, mln €**
Poland-Belarus-Ukraine/ Polska-Białoruś-Ukraina	186,201	202,9	175,799
Ukraine - Hungary - Slovakia - Romania/ Ukraina-Węgry-Słowacja-Rumunia	68,638	68,638	73,952
Romania - Ukraine - Moldova/ Rumunia-Ukraina-Mołdawia	126,718	138,1	60 ("Romania – Ukraine" programme) 3,666 ("Ukraine – Moldova" programme)
Black Sea basin/ Basen Morza Czarnego	17,306	17,306	54

Source: State Statistics Service of Ukraine ("Derzhavna sluzhba", 2020).
Źródło: Urząd Statystyczny Ukrainy („Derzhavna sluzhba", 2020).

Table 7. Projects executed by border and near-border regions in Ukraine within cross-border cooperation programmes
Tabela 7. Projekty realizowane przez regiony przygraniczne i położone w pobliżu granicy na Ukrainie w ramach programów współpracy transgranicznej

Region/ Region	**Number of winning projects within the «Poland-Belarus-Ukraine» cross-border cooperation programme in 2007-2013, with Ukraine being the principal partner/ Liczba zwycięskich projektów w ramach programu współpracy transgranicznej «Polska-Białoruś-Ukraina» w latach 2007-2013, w których Ukraina była głównym partnerem**
Lviv/ Lwów	27
Zakarpattia (Trans-Carpathian)/ Zakarpacie	8
Volhynia/ Wołyń	28
Ivano-Frankivsk/ Iwano-Frankiwsk	4
Total number of projects with Ukraine as a principal partner/ Całkowita liczba projektów, w których Ukraina była głównym partnerem	67
Total number of projects with Ukraine as a member/ Całkowita liczba projektów, w których uczestniczyła Ukraina	79

Source: Development of cross-border cooperation: Scientific and analytical report (Kravtsiv, 2017).
Źródło: Rozwój współpracy transgranicznej: raport naukowo-analityczny (Kravtsiv, 2017).

The analysis of projects under cross-border cooperation programmes in 2007–2013, in which Ukraine is the main partner, shows that the most active among the border regions was the Transcarpathian region. It participated in two cross-border cooperation programmes (Table 7). Of the four programmes, the largest number of projects from Ukraine was submitted to the Ukraine – Hungary – Slovakia – Romania programme (134), and the least was submitted to the Black Sea basin programme (41).

Conclusions

The analysis of tourism flows between Ukraine and Poland made it possible to establish that the primary source countries of visitors to Poland are Ukraine, Belarus, and Russia, and from the EU members–United Kingdom and Germany. The top destination countries for tourist visitors from Poland are Germany, the Czech Republic, Austria, Slovakia, and Italy. For Ukraine, the top destination countries are Russia, Poland, Romania, Turkey, Egypt, and Germany.

The number of visitors from Ukraine to Poland was steadily growing from the 2008 recession-period minimum of 2.2 mln to 10.1 mln in 2016 and then remained stable at about 10 mln annually in 2017-2019, fuelled by the introduction of visa-free Eurozone travel for Ukrainian biometric passport holders in 2017. The numbers of visitors in the reverse direction was behind in comparison to the recession value, with the all-time maximum of 5.2 mln visitors from Poland to Ukraine recorded in 2008, followed by a sharp drop and only 1.1 mln – 1.2 mln visitors in that direction observed annually for the subsequent decade, primarily coming in with private visits. Only in 2019 the number of Polish visitors to Ukraine grew again to reach 2.4 mln. The new tendency could not persist as the tourism dynamics in 2020 was inhibited by the COVID-19 pandemic.

Tourism as a whole in the Ukraine-Poland cross-border region is significantly influenced by the existence of formal state programmes on cross-border collaboration. In 2007-2013, these programmes helped implement tourism projects for the total of 202.9 mln euro; the value of projects implemented between 2014 and 2020 is not finalised yet but expected to be 175.8 mln euro. The analysis of cross-border collaboration on tourism between Poland and Ukraine suggests that the intensification of tourism-directed services alone can cause an increase in the number of foreign tourist arrivals. Such an increase can bring forth additional influx of capital, create new jobs, enable infrastructure improvements, and facilitate more intensive inter-culture communication. The latter would lead to people better understanding the worldviews and priorities of inhabitants of other countries, ultimately leading to a decrease in international tensions and a reduced number of armed conflicts.

Analiza projektów w ramach programów współpracy transgranicznej w latach 2007–2013, w których Ukraina jest głównym partnerem pokazuje, że najbardziej aktywnym spośród regionów przygranicznych był obwód zakarpacki. Uczestniczył on w dwóch programach współpracy transgranicznej (Tabela 7). Spośród czterech programów największa liczba projektów z Ukrainy została złożona w ramach programu Ukraina -Węgry-Słowacja-Rumunia (134) a najmniejsza w ramach programu dla basenu Morza Czarnego (41).

Wnioski

Analiza ruchu turystycznego pomiędzy Ukrainą a Polską wykazała, że głównymi państwami, z których pochodzą osoby przybywające do Polski są Ukraina, Białoruś i Rosja, a spośród państw członkowskich Unii Europejskiej, Wielka Brytania i Niemcy. Główne kraje odwiedzane przez turystów z Polski to Niemcy, Czechy, Austria, Słowacja i Włochy. W przypadku obywateli Ukrainy są to Rosja, Polska, Rumunia, Turcja, Egipt i Niemcy.

Liczba osób przybywających z Ukrainy do Polski nieprzerwanie rosła od najniższej wartości z czasu recesji w 2008 r. (2,2 mln) do 10,1 mln w roku 2016 i pozostawała na stabilnym poziomie około 10 mln rocznie w okresie 2017-2019, czemu sprzyjało wprowadzenie strefy bezwizowych podróży dla posiadaczy ukraińskich paszportów biometrycznych w 2017 r. Liczba Polaków przybywających na Ukrainę pozostawała w tyle w stosunku do poziomu z czasu recesji, gdy w 2008 r. osiągnęła maksymalny odnotowany poziom 5,2 mln. Później nastąpił gwałtowny spadek i przez kolejną dekadę roczna liczba przybywających wynosiła tylko 1,1-1,2 mln, a podróże w przeważającej mierze były prywatne. Tylko w 2019 r. liczba Polaków przybywających na Ukrainę znów wzrosła – do poziomu 2,4 mln. Nowa tendencja nie miała szans kontynuacji, ponieważ dynamika ruchu turystycznego została zahamowana przez pandemię COVID-19 w roku 2020.

W ujęciu całościowym, turystyka w regionach przygranicznych Ukrainy i Polski w znacznym stopniu kształtowana jest przez formalne państwowe programy współpracy transgranicznej. W latach 2007-2013 programy te przyczyniły się do realizacji projektów turystycznych na całkowitą kwotę 202,9 mln euro; dane o wartości projektów zrealizowanych między rokiem 2014 a 2020 nie są jeszcze kompletne, ale prognozowana liczba to 175,8 mln euro. Analiza polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej w zakresie turystyki sugeruje, że intensyfikacja samych usług turystycznych może wpłynąć na wzrost liczby przybywających turystów z zagranicy. Taki wzrost może spowodować napływ kapitału, doprowadzić do stworzenia nowych miejsc pracy, umożliwić usprawnienie infrastruktury i zapewnić intensywniejszą komunikację międzykulturową. Poprawa w tym ostatnim aspekcie prowadzi do lepszego wzajemnego zrozumienia sposobu postrzegania świata i priorytetów mieszkańców innych krajów, co ostatecznie przekłada się na mniejsze napięcia międzynarodowe i zmniejsza ryzyko konfliktów zbrojnych.

References/ Literatura:

1. Beydyk, O.O. (2002). Rozvytok ponyatiyno-terminologichnogo aparatu rekreatsiynoyi geographiyi ta geographiyi turyzmu [Development of conceptual and terminological apparatus of recreational and tourism geography]. In V. E. Tsybuh (Ed.), *Turyzm u XXI stolitti: Globalni tendentsiyi i regionalni osoblyvosti* [*Tourism in the 21st century: Global trends and regional features*] (pp. 479-485). Kyiv: Znannya.
2. Bilanyuk, O.P. (2012). Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoho turyzmu v ukrayinsko-polskyh vidnosynah [Current condition and prospects of the development of international tourism in Ukrainian-Polish relations]. *Ekonomika, Upravlinnya, Innovatsiyi*, *2*(8). Retrieved from: http://tourlib.net/statti_ukr/bilanjuk.htm
3. Bozhuk, T.I., Buchko, Z.I. (2018). Cross-border Ukrainian-Hungarian cooperation in the sphere of tourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology,* 27(1), 35-42. https://doi.org/10.15421/111828
4. Buchko, Z. (2015). Geografichni aspekty transkordonnogo turyzmu v konteksti yevrointegratsiyi Ukrayiny [Geographic aspects of cross-border tourism in the context of Ukraine's European integration]. In. *Turyzm yak priorytetnyj napryam sotsialno-ekonomichnogo rozvytku regionu: Materialy Mizhnarodnoyi Naukovo-Praktychnoyi Konferentsiyi* [*Tourism as a priority area for the socio-economic development of the region: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*] (pp. 370-372). Chernivtsi.
5. Buchko, Z., Melenko, Y. (2015a). Pokaznyky transkordonnogo turyzmu Ukrayiny ta Polschi [Cross-border tourism indicators of Ukraine and Poland]. *Geographia*, 762-763, 127-134. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnu_2015_762-763_24
6. Buchko, Z., Melenko, Y. (2015b). Problemy mizhkulturnoyi komunikatsiyi v transkordonnomu turyzmi na prykladi Ukrayiny ta Polshchi [Problems of intercultural communication in cross-border tourism on the example of Ukraine and Poland]. *Karpatskyj kraj. Naukovi studiyi z istoriyi, kultury, turyzmu*, 1-2, 212-217. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkr_2015_1-2_29
7. Buchko, Z. I. (2018). Cross-border tourism in Bukovina. *Scientific Review of Physical Culture, 8*(1), 37-42. Retrieved from http://62.93.45.40/srpc/Articles/Volume-8/Issue-1/5.aspx. Retrieved from http://62.93.45.40/srpc/Articles/Volume-8/Issue-1/5.aspx
8. Buczek-Kowalik, M., Mitura, T. (2018). Cross-border cooperation of the Polish-Slovak borderland – examples of joint tourism initiatives. *Folia Geographica,* 60 (2), 62-82. Source: http://www.foliageographica.sk/public/media/30291/520-CROSS-BORDER%20 COOPERATION%20ON%20THE%20POLISH-SLOVAK%20BORDERLAND-EXAMPLES%20OF%20JOINT%20TOURISM%20INITIATIVES.pdf
9. *Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020* (2020). Retrieved March 12, 2020, from https://www.pbu2020.eu/en
10. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny* (DSSU) [State statistics service of Ukraine (SSSU)]. (2020). Retrieved March 12, 2020, from http://www.ukrstat.gov.ua
11. Dubovych, E. A., Vasylenko, T. P., Vychka, O.V. (2005). Osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku ukrayinsko-polskogo transkordonnogo spivrobitnytstva u galuzi turyzmu [Features and prospects of development of Ukrainian-Polish cross-border cooperation in the field of tourism]. *Naukovyj Visnyk NLTU Ukrayiny*, 15 (7), 274-278. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/dubovych.htm
12. Gryshko, R.O. (2011). Rol transkordonnogo spivrobitnytsva u rozvytku ukrayinsko-polskyh vidnosyn v galuzi turyzmu [The role of cross-border cooperation in the development of Ukrainian-Polish relations in the field of tourism]. *Naukovyj Visnyk Instytutu Mizhnarodnyh Vidnosyn NAU. Seriya: Ekonomika, pravo, politologiya, turyzm: Zbirnyk Naukovyh Stattej*, *4*(2), 115-120. Retrieved from http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/download/3291/3246
13. Javkin, V.G., Rudenko, V.P., Andrejchuk, W.M., Korol, O.D., Hohmut, Z., Palamaryuk, M.Y., Yachnyuk, M.O., Kilinska, K.J., Pytel, S. (2010). *Geographichni aspekty rozvytku turyzmu na prykladi Ukrayiny ta Polshchi: Monographiya* [*Geographic aspects of tourism development in the example of Ukraine and Poland: Monograph*]. Chernivtsi: Chernivtsi National University.
14. Korol, O.D. (2009). Porivnialnyi analiz rozvytku mizhnarodnoho (inozemnoho) turyzmu v Ukraini ta Polshchi [Comparative analysis of the development of international (foreign) tourism in Ukraine and Poland]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, 3, 188-199.
15. Krätke, S. (2002). Cross-Border Cooperation and Regional Development in the German-Polish Border Area. In: M. Perkmann, N.L. Sum (eds) *Globalization, Regionalization and Cross-Border Regions. International Political Economy Series*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9780230596092_6
16. Kravtsiv, V.S. (Ed.). (2017). *Rozvytok transkordonnogo spivrobitnytstva: Naukovo-analitychna dopovid* [*Development of cross-border cooperation: Scientific and analytical report*]. Lviv, Ukraine.
17. Kuzyk, S., Lytvyn, D. (2012). Istoryko-kulturni resursy ukrayinsko-polskogo prykordonnya ta osoblyvosti yih vykorystannya dlya turystychnyh tsiley [Historical and cultural resources of the Ukrainian-Polish border regions and peculiarities of their use for tourist purposes]. *Ukrayina: Kulturna Spadshchyna, Natsionalna Svidomist, Derzhavnist*, *21*, 475-482. Source: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/73601
18. Malska, M., Bilaniuk, O. (2012). Priorytety rozvytku turyzmu u polsko-ukrainskykh vidnosynakh [Priorities for the development of tourism in Polish-Ukrainian visions]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia: Mizhnarodni vidnosyny*, 29, 138-142.
19. Miszczuk, A. (2002). Pogranicze polsko-ukraińskie a polityka zagraniczna III RP [Polish-Ukrainian borderland and foreign policy of the Third Polish Republic]. In R. Stemplowski, A. Żelazo (Eds.), *Polskie pogranicza a polityka zagraniczna u porogu XXI wieku* [*Polish borderlands and foreign policy in the midst of the 21st century*] (pp. 263-280). Warsaw, Poland: Instytut Spraw Międzynarodowych.
20. *Polsko-Ukrayinska Strategiya Spivrobitnytstva na 2007-2015 r.* [*Polish-Ukrainian Cooperation Strategy for 2007-2015*]. Source: http://ekosphera.org/faily/dokumenty-faily/polskoukrainska-stratehiia-transkordonnoho-spivrobitnytstva-na-20072015-roky/
21. Studzieniecki, T., Palmowski, T., Korneevetsc, V. (2016). The system of cross-border tourism in the Polish-Russia borderland. *Procedia Economics and Finance,* 39, 545-552. https://doi.org/10.1016/S2212-5671(16)30298-2

22. Studzieniecki, T., Spiriajevas, E. (2019). Cross-Border Tourist Destinations In Europe - Genesis, Essence And Promotion. *Proceedings of Varazdin 46th International Scientific Conference on Economic and Social Development – "Sustainable Tourist Destinations"*, 341-354,Varazdin 2019.
23. *Turystyka w 2012 r*. [*Tourism in 2012*] (2013). Retrieved from https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/KTS_turystyka_w_2012.pdf
24. *Turystyka w 2019 r*. [*Tourism in 2019*] (2020). Retrieved from https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/turystyka/
25. Zychon, K. (2004). Kulturowe uwarunkowania i wspolpraca transgraniczna Polski z Ukraine [Cultural conditions and cross-border cooperation between Poland and Ukraine]. In: V. J. Lazhnik, & S. V. Fedonyuk (Eds.), *Yevropeyski integratsiyni protsesy I transkordonne spivrobitnytstvo: Mizhnarodni vidnosyny, ekonomika polityka, geographiya, istoriya, pravo: Tezy dopovidej II Mizhnarodnoyi Naukovo-Praktychnoyi Konferentsiyi Studentiv, Aspirantiv i Molodyh Naukovtsiv* [*European integration processes and cross-border cooperation: International relations, economics, politics, geography, history, law: Proceedings of the Second International Research-Practical Conference of undergraduate students, graduate students, and early-career scientists*] (pp. 162-164). Vezha publishing, Lutsk, Ukraine.